

ANDREJA ŽELE – MIJA MICHELIZZA

PRIMOŽU JAKOPINU NAMESTO ZDRAVICE

COBISS: 1.04

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.25.2.14](https://doi.org/10.3986/jz.25.2.14)

Za našega dolgoletnega inštitutskega kolega dr. Primoža Jakopina bi vsi, ki vsaj malo poznamo njegovo življenjsko pot in okolje, težko trdili, da je kar koli pri njem naključje, vključno z imenom. Kot prvi izmed treh bratov se je namreč rodil in zrasel v okolju prevajanja, leposlovnega ustvarjanja in jezikovnega preučevanja. Njegovo najbolj tvorno obdobje je bilo hkrati tudi obdobje revolucionarnih tehnoloških sprememb v celotni družbi, uporaba računalnikov se je razmahnila na vseh ravneh vsakdanjega življenja, zato mu je bilo dano, da je uspešno združil dve veliki področji: predmet svojega študija in prvotne poklicne usmeritve, tehnične matematike, je povezal z intenzivnim ukvarjanjem z jezikom oz. jeziki, ki je zaznamovalo njegovo domače okolje.

V prvi vrsti računalničar in znotraj tega še programer, diplomirani matematik (1972) in magister informacijskih znanosti (1981) je leta 1999 doktoriral iz teorije informacij (z disertacijo *Zgornja meja entropije pri leposlovnih besedilih v slovenskem jeziku*) in s tem tvorno posegel tudi na področje jezika, zlasti slovenščine in slovenskega jezikoslovja, primerjalno pa tudi drugih jezikov. V disertaciji je ugotovil, da je entropija slovenskega leposlovnega jezika 2,2 bita na znak, več kot pri angleščini, kjer je 2,0 bita na znak. Povedano preprosteje, v našem jeziku se bolj splača izražati, saj za sporočilo potrebujemo za desetino manj prostora (in napora). Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je od leta 1993 do upokojitve (2012) najprej kot asistent, nato kot predavatelj z nazivom docenta učil več predmetov s področja jezikovnih tehnologij, v letih 2012–2016 pa je poučevanje jezikovnih tehnologij nadaljeval na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici. Na Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU je deloval od leta 1989, najprej pogodbeno, ko je vodil digitalizacijo Slovarja slovenskega knjižnega jezika, nato je bil zaposlen dopolnilno, od leta 2001 pa s polnim delovnim časom. Do leta 2012 je vodil Laboratorij za korpus slovenskega jezika ter bil tudi skrbnik besedilnega korpusa *Nova beseda* in spletnega portala slovarskih in besedilnih zbirk BOS (bos.zrc-sazu.si). Z zasnovno in razvojem portala, ki je nastal že leta 2000 in se iz leta v leto dopolnjeval z novimi zbirkami, je utiral pot tudi kasnejšim spletnim slovarskim portalom. Znotraj naštetih dejavnosti in delovanja nasploh je treba posebej poudariti razvijanje oblikoslovnega označevanja slovenskih besedil skupaj z našo kolegico dr. Aleksandro Bizjak Končar. Še danes zlasti v okviru Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša

ZRC SAZU sodeluje pri razvoju jezikovnih tehnologij in korpusnega jezikoslovja, s poudarkom na lematizaciji. Spremnih rezultatov tovrstnih pionirskih del je precej, eden izmed njih je zagotovo tudi konec devetdesetih let prejšnjega stoletja oz. tisočletja izdani Odzadnji slovar slovenskega jezika (1996), ki ga je oblikoval v sodelovanju z izkušenimi inštitutskimi slovaropisci. Je avtor urejevalnikov besedil INES (za Sinclair ZX Spectrum, 1985), STEVE (za Atari ST, 1987–1992) in EVA (za PC, 1992 do danes) ter spletnega iskalnika NEVA (za strežnike z okenskim operacijskim sistemom, 1999 do danes).

Njegovo strokovno delovanje, za slovenski prostor v marsičem pionirsko, predstavlja pomembno izhodišče oz. temelj pri proučevanju mnogih tem, ki sodijo na področje računalniškega in korpusnega jezikoslovja ter jezikovnih tehnologij. Verjetno tudi zato, ker je bil pri nas v marsičem prvi, je v svoj tehnološki svet pripustil tudi mnoge tako starejše kot mlajše kolege jezikoslovce in jim s tem na strokovno prijaznejši način približal uporabnost računalnikov, računalniških programov ipd. S svojo vztrajnostjo, natančnostjo in predanostjo je sodelavcem in drugim kolegom pogosto olajšal in pohitрил pot do jezikoslovnih raziskav.

Primož Jakopin velja tudi za enega izmed začetnikov korpusnega jezikoslovja na Slovenskem. Korpus Nova beseda je začel nastajati leta 1999 s spletno objavo besedil, ki so bila zbrana v okviru doktorske disertacije, sčasoma pa se je zbirka besedilnozvrstno širila in dopolnjevala. Ena izmed velikih prednosti korpusa Nova beseda je, da poleg drugega vključuje zaokrožene opuse tako velikih imen slovenskega leposlovnega ustvarjanja, kot so Ivan Cankar, Ciril Kosmač, Ivan Pregelj idr., in s tem omogoča upravljanje s širokim in bogatim gradivom iz slovenskega leposlovja.

Korpus je bil tudi gradivsko izhodišče za Jakopinovo monografijo Entropija v slovenskih leposlovnih besedilih (Založba ZRC, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2002), ki se jo lahko bere večplastno: kot vir splošno koristnih informacij o razvoju informacijske znanosti ali kot specialistično razpravo s področja kvantitativnega jezikoslovja. Po avtorjevih besedah je osnovni namen dela s sodobnimi viri in tehnologijo odgovoriti, kakšna je informacijska vsebina besedil v slovenščini. Delo je poleg npr. (iz)merjenja entropije v slovenščini in obravnave oblikoslovnega označevanja besedil s statističnim oblikoslovnim označevalnikom (*part-of-speech tagger*) tudi vzorčni primer doslej najtemeljitejšega statističnega popisa slovenskih besedil. Jubilantovo večstransko delovanje odraža jo tudi objave v različnih strokovnih in znanstvenih revijah – njegova bibliografija namreč beleži več kot dvesto različnih enot.

Tako kot ga v poklicnem življenju spremlja široka interdisciplinarnost, se ji očitno ne more upreti tudi pri svojih dodatnih dejavnostih. Njegovo ime je namreč zelo prepoznavno v jamarstvu (zelo dejavno je povezan s speleologijo) in tudi na področju fotografije (razstavljal je v Sloveniji in tujini). In če je tudi strokovno delo lahko vsaj do neke mere zabavna igra in izzivanje samega sebe, nas ravno to ohranja tudi živahno igrive in tako strokovno kot človeško dostopnejše ...

Sklenemo lahko, da se je naš dolgoletni inštitutski kolega pri svojem delovanju skušal ravnati tudi po svojem imenu (pri čemer mu je seveda pomagalo tudi neizogibno časovno naključje): pri marsičem, kar je počel, je bil pri nas prvi ali med prvimi, njegove ideje so bile v marsičem vizionarske, zaradi česar ostaja njegov prispevek tako pomemben za ves nadaljnji razvoj jezikoslovnih tehnologij na Slovenskem.

Inštitutskemu kolegu in sodelavcu dr. Primožu Jakopinu ob nedavnem jubileju (dopolnil je 70 let) želimo še veliko življenjskih in strokovnih moči in strasti, ki nas delajo mlade in neustavljive.